

**Н.Л. Кусик**  
*к. е. н., доц.*  
**С.В. Багдіян**  
*ст. викладач*

## **ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

Сфера вищої освіти в Україні практично повністю залежить від державного (бюджетного) фінансування. Цього фінансування вкрай не вистачає для ефективного функціонування закладів вищої освіти (ЗВО) та їх нормальної взаємодії з іншими сферами національної економіки, які працюють по ринковим законам. Залучення інших джерел фінансування у сферу вищої освіти є доволі проблематичним та стримується як причинами правового характеру (недостатня законодавча база, відсутність реального досвіду використання договірних відносин та ін.), так й причинами економічного характеру (відсутність дієвих механізмів залучення коштів приватних інвесторів, незрозумілість та непрозорість інструментів взаємодії державних партнерів з приватними та ін.).

В Україні в 2010 р. було прийнято Закон України «Про державно-приватне партнерство», який визначає організаційно-правові засади взаємодії державних партнерів з приватними партнерами та основні принципи державно-приватного партнерства (ДПП) на договірній основі [1]. Відповідно до цього Закону, до сфер застосування ДПП відносяться, наприклад, виробництво, транспортування і постачання тепла та розподіл і постачання природного газу; охорона здоров'я; туризм, відпочинок, рекреація, культура та спорт; виробництво, розподілення та постачання електричної енергії; управління нерухомістю; надання соціальних послуг, управління соціальною установою, закладом; надання освітніх послуг та послуг у сфері охорони здоров'я; управління пам'ятками архітектури та культурної спадщини та ін. [1, ст. 4]. Вивчивши повний перелік сфер застосування ДПП, можна побачити, що Закон напряму не включає до пріоритетних сфер застосування ДПП таку велику сферу як «освіта і наука» (не кажучи вже про вищу

освіту), окрім єдиного вузького напрямку «надання освітніх послуг та послуг у сфері охорони здоров'я». Однак, в Законі також вказується, що рішенням державного партнера, ДПП може застосовуватися в інших сферах діяльності, крім видів господарської діяльності, які відповідно до закону дозволяється здійснювати виключно державним підприємствам, установам та організаціям [1, ст. 4]. Тобто, за цією логікою, державним ЗВО не забороняється використання ДПП. Головне, це зацікавити державний сектор у співпраці та побороти негативне відношення до такої взаємодії у органів державного управління (в т.ч. у окремих державних службовців).

Згідно із Законом, сьогодні в рамках ДПП можуть укладатися договори про: (1) концесію; (2) управління майном; (3) спільну діяльність; (4) інші договори. Крім того, зазначається, що договір, укладений у рамках ДПП, може містити елементи різних договорів (змішаний договір), умови яких визначаються відповідно до цивільного законодавства України [1, ст. 5, п. 1].

Найбільший інтерес для державних ЗВО, на наш погляд, викликають такі форми здійснення ДПП як «інші договори» та «змішані договори». В цьому випадку Закон вказує, що підготовкою до укладення, визначенням змісту договору, укладенням та виконанням договорів, укладених у рамках здійснення ДПП, регулюються нормами цього Закону, якщо інший порядок не визначений законом, що регулює відповідну форму здійснення ДПП [1, ст. 5, п. 3]. Цей інтерес пов'язаний із можливістю використання такої форми ДПП у сфері вищої освіти, яка є поширеною у Європі, та майже невідома в Україні, як фасіліті – менеджмент (ФМ).

В найбільш загальному розумінні, ФМ – це комплексне управління об'єктом нерухомості (цілісним майновим комплексом) шляхом інтеграції людей та процесів, що передається на аутсорсинг окремим підрядним організаціям чи спеціалізованим ФМ – компаніям [2, с. 72-75]. Основою ФМ є принцип поділу функцій організації на профільні та непрофільні. До профільних функцій належать такі, для виконання яких безпосередньо була створена організація (для ЗВО – це освітня та наукова діяльність), до непрофільних функцій належать такі, що є супутніми (для ЗВО, наприклад, це – харчування, послуги зв'язку, вивезення сміття, прибирання, проведення поточних ремонтів обладнання та приміщень). Саме непрофільні функції організації є предметом ФМ.

Сьогодні, державні ЗВО вимушені самостійно займатися проблемами утримання будівель, споруд, приміщень, які є у них на балансі, ремонтними роботами та ін. Наприклад, ОНУ ім. І.І. Мечникова для матеріально-технічного забезпечення освітньої діяльності у сфері вищої освіти, за Наказами МОН України «Про закріплення державного майна за ОНУ ім. І.І. Мечникова» має на балансі близько 143 тис. кв.м. загальних площ

будівель (навчальні приміщення, приміщення для науково-педагогічних працівників, службові приміщення, спортивні зали, стадіони, бібліотеки, гуртожитки, їдальні, профілакторії / бази відпочинку, медичні пункти, музеї, архіви). Об'єкти інфраструктури ЗВО дуже різноманітні: Астрономічна обсерваторія, Ботанічний сад, Віварій, Гідробіологічна станція, Спортивно-оздоровчий табір, павільйони, адміністративні корпуси, навчальні корпуси, лабораторії, навчально-експериментальні майстерні, бібліотеки, стадіони, їдальні, гуртожитки, музеї, архіви, склади та сараї. Площі, які здаються ОНУ ім. І.І. Мечникова в оренду (близько 777 кв.м), – це всього 0,6% від усіх загальних площ, які здаються виключно як площі холів навчальних корпусів та інших приміщень не навчального призначення з метою соціального забезпечення студентів та працівників (буфети / кафе, антени та передавачі Інтернету, мобільного зв'язку, банкомати).

Для належного утримання такої великої кількості різних за призначенням інфраструктурних об'єктів необхідно виділяти досить значну частину коштів з бюджету ЗВО – це інфраструктурні витрати ЗВО (роботи з дрібного ремонту, забезпечення чистоти в приміщеннях, збереження всіх комунікацій та систем життєзабезпечення будівель в справному стані, догляд за прилеглою територією і т.д.). Якщо коштів недостатньо навіть на виконання профільних функцій ЗВО, для виконання яких безпосередньо створений ЗВО, то, зрозуміло, що інфраструктурні витрати здійснюються на мінімальному рівні. В результаті ЗВО вимушений миритися із неякісним ремонтом, недостатнім оснащенням приміщень, прогалинами в наданні комунальних послуг і т.д.

Міжнародна практика свідчить, що використання такої форми ДПП у сфері вищої освіти, як ФМ, призводить до зменшення витрат на утримання об'єктів нерухомості з одночасним підвищенням якості обслуговування. Це досягається, в першу чергу, за рахунок економії коштів при оптовій закупівлі витратних матеріалів, продуктів харчування, будівельних матеріалів та ін., оскільки одна ФМ-компанія може опікуватися кількома закладами [3, с. 21-25].

Таким чином, державно-приватне партнерство може бути дієвим механізмом залучення приватних інвесторів у сферу вищої освіти України, зважаючи на те, що приватизація державних та комунальних об'єктів в сфері вищої освіти фактично неможлива.

### **Література:**

1. Про державно-приватне партнерство [Електронний ресурс]: Закон України від 01.07.2010 р. № 2404-VI. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>. – Назва з екрана.

2. Kusyк N.L. State-Private Partnership in the Field of Social Reproduction: Facility Management / N.L. Kusyк // Proceedings of 2015 Information Technologies in Innovation Business Conference (ITIB – 2015) (7–9 October, 2015, Kharkiv, Ukraine) / відп. за випуск Білоус Н.В. – Харків: ХНУРЕ, ФОП Петров В.В., 2015. – С. 72–75.
3. Кусик Н.Л. Фасиліті-менеджмент як форма державно-приватного партнерства в сфері охорони здоров'я / Н.Л. Кусик // Materiały VIII Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji «Aktualne problemy nowoczesnych nauk – 2012» (07-15 czerwca 2012) . – Volume 4 «Ekonomiczne nauki». – Przemysł: Sp. z.o.o. «Nauka I Studia», 2012. – S. 21–25.